

Оценка и проблеми при прилагането на директните плащания на площ

Доц. д-р ИВАНКА ЯНАКИЕВА

Ас. д-р ПЕТЪР КИРОВСКИ

Ас. СТОЯН ШОПОВ

Ас. АНТОН МИТОВ

Институт по аграрна икономика - София

E-mail: i.yanakieva@gmail.com

Резюме: Целта на разработката е на базата на тригодишния опит от прилагане на мерките на площ земеделска земя да се направи оценка на напредъка на процеса и да се разкрият проблемите, които го задържат.

Предмет на настоящето изследване са директните плащания на площ - основно Схемата за единното плащане на площ (СЕПП), Схемата за националните доплащания (СНД), Мярка 211 "Плащания за природни ограничения на фермери в планинските райони" (НР1), Мярка "Плащания за природни ограничения, различни от планинските" (НР2). Характеристиката и оценката на прилагането на директните плащания на площ се постига чрез система от показатели. Използвани са данни от Разплащателната агенция (РА) към фонд "Земеделие" за периода 2007-2009 г.

Резултатите от изследването показват, че успешно се усвояват средствата единствено при СЕПП и СНД, а при останалите мерки и схеми напредъкът е незадоволителен, особено при Мярка 214 "Агроекологични плащания" - 2%. Изброяват се и основните причини за това. Основната част от кандидат-бенефициентите са съсредоточени в СЕПП и СНД - 82%, и 18% са за НР. Значително по-ниският брой на кандидат-бенефициентите, от този на оторизираните за финансова подкрепа, е показател за сериозни нарушения на условията за допустимост. Най-голяма е тази разлика при НР. Бенефициентите - физически лица са над 90%, но те стопанисват много по-малко от площта, и обратното - при юридическите лица. Същата тенденция се наблюдава при подпомаганата земя по СЕПП и СНД, която е концентрирана главно в нисък процент бенефициенти с много едри стопанства, предимно зърнопроизводители в равнин-

ните райони на страната. Мерките, свързани с устойчивото управление на земята в селските райони по Ос 2, имат много по-ниска усвояемост на бюджета и заемат както по-нисък дял от бенефициентите, така и от подпомаганата площ, и от сумата за подпомагане. Това е показател, че в тези райони фермерите са по-дребни и работят при условията на природни и/или агроекологични ограничения, обективно понижаващи равнището на доходите им. По тези причини те най-много се нуждаят от финансова подкрепа и компенсация, но получават най-нисък дял от финансовия ресурс. Групировките на подпомаганите стопанства по размер на подпомаганата площ показват допълнително задълбочаване на тези неблагоприятни съотношения чрез субсидирането. Те най-силно са изразени при юридическите лица. И при НР съществува стремеж към едро земеползване, но той е по-слаб поради естествени ограничения и допълнителните условия, повечето от които могат да се приемат за целесъобразни и за СЕПП и СНД.

От трите вида санкции най-голям дял заемат санкциите за бъдещи периоди и то при НР. Намалването им е сериозен резерв за повишаване на напредъка при тези мерки, особено при юридическите лица. След 2008 г. се забелязват положителни промени. Структурата и динамиката на изменение в броя на бенефициентите и подпомаганата площ се наблюдава и при оторизираната сума при НР, като тук влияние оказват също промените в нивото на ставките на плащанията и съотношението между по-едри и по-дребни стопанства. Наблюдават се промени и в съотношението между средствата от европейските фондове и националния бюджет.

Ключови думи: схема за единно плащане на площ, схема за национални доплащания, мерки за необлагодетелстваните райони, санкции, бенефициенти, подпомагана площ

Оценка на напредъка при прилагането на мерките и схемите на ОСП за земята

Общата оценка за напредъка на усвояването на бюджетите по разглежданите мерки е, че той е незадоволителен и усвояването на бюджета изостава значително за изминалите 3 години на плановия период - 2007-2013 г. Изключение правят двете схеми - СЕПП и СНД, при които усвояването на бюджета надхвърля 95%. Към 2 септември 2010 г. са усвоени 18% от бюджета по Мярка 211, 31% по Мярка 212 и едва 2% по

Мярка 214 . От тези данни произтича изводът, че мерките, свързани с устойчивото управление на земята в селските райони по Ос 2, имат много по-ниска усвояемост на бюджета и заемат както по-нисък дял от бенефициентите, така и от подпомаганата площ и от сумата за подпомагане. Това са райони, в които фермерите, освен че са по-дребни, работят при условията на природни и/или агроекологични ограничения, които обективно понижават равнището на техните доходи. По тези причини те най-много се нуждаят от финансова подкрепа и компенсация, но получават най-нисък дял от финансовия ресурс.

Причините са много и комплексни, като най-общо се свеждат до: слаба информираност на кандидат-бенефициентите за предлаганите възможности за финансова подкрепа; условията за допустимост, които трябва да се спазват от бенефициентите след като бъдат одобрени; сложната, тромава и бавна процедура по кандидатстване; липсата на опит; недоизграден административен капацитет и др.

Характеризиране на прилагането на директните плащания чрез юридическия статут на бенефициентите

Първият извод е, че основната част от бенефициентите са физически лица (93%-97%), но те стопанисват по-нисък дял от оторизираната за подпомагане площ (от 27% до 67%), и обратно,

при юридически лица (фиг. 1). Те са едва от 3% до 7%, но стопанисват 33%-73% от площта. Вторият извод е, че се очертава голяма диференциация по тези показатели между двете схеми (СЕПП и СНД) и двете мерки (НР1 и НР2) на директните плащания.

При двете схеми стопанствата на бенефициентите са много по-едри, в сравнение с размерите на стопанствата в НР. Това е обяснимо поради пресечения характер на терените в планинските и хълмисти райони. Влияние са оказали много по-високите размери на нивата на плащанията за дребните фермери в НР, при които се наблюдава и ръст в дела им, и много по-ниски при едрите. Това поставя на дневен ред идеята да се прецени целесъобразността от диференциация в нивата на плащанията при СЕПП и СНД. Освен това, при НР подпомаганата площ има горен праг от 100 ха, над който бенефициентите не получават никакви плащания, докато при СЕПП и СНД такова ограничение няма. Целта при НР е да се стимулира създаването на средни по размери стопанства, защото силната поляризация в размерите им се пренася и в получаваните субсидии.

Заявената площ показва размера на земята, с която кандидатстват бенефициентите за финансова подкрепа, а след проверка от РА се установява оторизираната за плащане площ. Последната представлява разликата между заявената и наддекларираната. Размерът на санкционираната зависи от размера на наддекларираната площ.

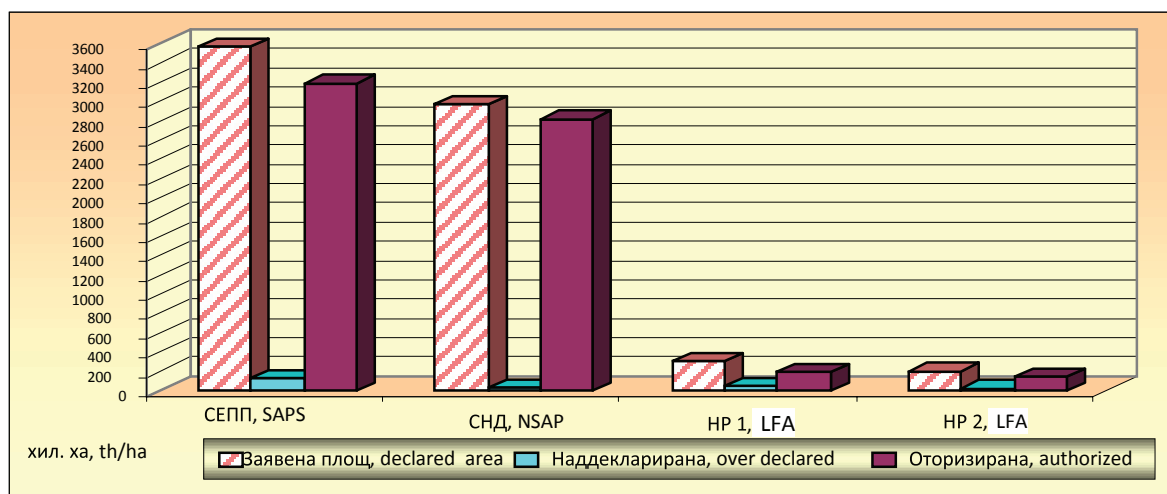
Фиг. 1
Fig. 1

Източник: ДФ „Земеделие”, РА и наши изчисления, 2009г.

Source: NF „Agriculture”, Payment agency and own calculation, 2009

Фиг. 2
Fig. 2

Видове площи за подпомагане чрез директните плащания, 2008 г.
Types of supported areas by direct payments per area, 2008

Към наддекларираната се отнасят ненамерените площи при проверка на място, двойно заявените площи (като се наблюдава застъпване от двама или повече кандидат-бенефициенти), декларираната площ, попадаща във физически блок с неподходящ начин на трайно ползване и др.

От фигура 2 могат да се направят два извода:

Първият, че съществува много голяма разлика в абсолютния размер на подпомаганата площ между двете схеми и двете мерки. *Вторият*, че различията между тях се задълбочават по отношение наддекларираната площ, което е показател за висок дял на санкционираната площ при НР. Най-голяма площ се санкционира особено при НР1, и най-малка при СНД. При НР това се дължи на възникналите проблеми с мерите и пасищата, които основно се намират в НР, и най-вече в НР1. От данните от табл. 1 е видно, че през 2007 г. за 60-65% от декларираната за субсидии земя кандидат-бенефициентите не са получили плащания, като около 13% от земята не е отговаряла на критериите за допустимост още при проверката по документи (през 2008 г. нейния дял нараства и при двете мерки, и при Мярка 212 достига 21%), а - поради открити нарушения и несъответствия при проверките на място – плащания не са получени за 52% от декларираната земя. Положителното е, че се забелязва намаляване дела на неплатената площ, а след 2008 г. и на недопустимата.

Освен санкцията, отказ на плащания за земите,

които не отговарят на изискванията, друг вид са санкции за бъдещи периоди от 3 години, когато нарушенията са по-големи (фиг. 3). С първата се намалява сумата на получените субсидии, а с втората – нивото на плащането на хектар, и като цяло се намалява делът на усвоения бюджет по мерките. Най-висок дял на този вид санкция се наблюдава при необлагодетелстваните райони, особено при НР1.

Това е показател за резерви за повишаване усвояемостта на средствата по бюджетите чрез намаляване на санкциите при тези две мерки. Още по-големи резерви в това направление има при мярка "Агроекологични плащания". Дължи се на недобрата осведоменост на потенциалните бенефициенти, липсата на опит, настъпили промени в условията, несъгласуваност с обслужващите ги институции и др.

Много по-нисък е делът на санкциите за бъдещ период при СЕПП и СНД. През 2007-2009 г. санкциите намаляват ежегодно единствено при СНД, а при останалите плащания имат най-висок ръст през 2008 г.

През 2009 г. те са значително най-ниски, което може да се отдаде както на повишаването на информираността на бенефициентите за спазване на изискванията за допустимост до плащанията, така и на добрите земеделски и екологични условия, по-добрата дисциплина при изпълнението на договорите, натрупания опит и др.

Таблица 1
Table 1Дял на недопустимата и неплатената площ, %
Part of the eligible and nonpaid area, %

Видове площ/Types of area	2007	2008	2009
Мярка 211	57,7	60,1	39,1
Недопустима площ	13,4	21,1	14,1
Неплатена площ	44,3	39,0	25,0
Мярка 212	64,6	45,0	29,7
Недопустима площ	12,6	15	10,5
Неплатена площ	52,0	30,0	19,2

Източник: ДФ „Земеделие”, РА и наши изчисления, 2009 г.

Source: NF „Agriculture”, Payment agency and own calculation, 2009

Оценка чрез групировки на бенефициентите според размера на подпомаганата площ

Типичната поляризация в размерите на земеползването в България се прояви и при плащанията на площ, особено при СЕПП и СНД, където няма горна граница на допустимата площ и диференциация на нивата на субсидиите според размера на подпомаганата площ (табл. 2). Оторизираната земя за плащане по СЕПП е концентрирана главно в бенефициенти с много едри стопанства. В групата до 30 ха попадат 86% от всички бенефициенти и 11% от площта и субсидиите, в останалите 14% от бенефициентите - 89% от земята и субсидиите, тъй като те са на площ. В групата от 500 ха и над 1 000 ха попадат едва 2% от бенефициентите, но те стопанисват 57% от цялата оторизирана за плащане площ през 2008 г. Само бенефициентите от групата с над 1 000 ха, които са 1 % от всички, стопанисват 38% от земята, при среден размер 1 817 ха. Тази диференциация е още по-силно изразена, след като се проследи при бенефициентите с различен юридически статут. Тя е видна само от голямата разлика в средния размер на оторизирана площ на бенефициент - за юридически лица - 437 ха, а за физически - 15 ха, и общо 45,4 ха. При юридическите лица в групата над 1 000 ха средният размер подпомаганата площ е 1 830 ха.

Прави впечатление, че и при физическите лица се наблюдава едро земеползване, типично за българското земеделие. Тъй като ставката за плащане по СЕПП и СНД е еднаква на хектар, независимо от размера на подпомаганата площ, тези съотношения се пренасят и в структурата на

оторизирана за плащане сума. Много по-различно е това разпределение при двете мерки за необлагодетелствани райони, защото там има максимална граница за допустимата площ за подпомагане - до 100 ха. Това е една от основните причини степента на усвояване на бюджета по СЕПП и СНД да доближава 100%, а по мерките за НР да е по-ниска, особено при НР1, освен по-големите санкции. Когато се прави сравнение между групировките по размер на подпомаганата площ на бенефициент, не трябва да се пропуска фактът, че групата на най-едрите бенефициенти при СЕПП и СНД е над 1 000 ха, а при НР - над 100 ха, т.е. - над 10 пъти по голяма, поради което направените изводи за двете схеми и двете мерки, макар да са еднопосочни, не са с еднаква тежест, а графиките им са несравними. При необлагодетелстваните райони стремежът към мегаломания се лимитира и от пресечения планински релеф, който не създава условия за много едро земеползване, и от горната граници за допустимост на площ. Освен това, големият наклон и надморска височина, по-неблагоприятните климат и почва, малките парцели с неправилна конфигурация и други позволяват отглеждането предимно на трудоемки култури, непозволяващи прилагането на висока степен на механизация. Това предполага и по-малки размери на стопанствата.

С диференциацията на ставката за плащането на хектар, която е по-висока при по-дребните стопанства (от 0,1 до 50 ха) и по-ниска при по-едрите (от 50,1 до 100 ха), се цели да се създадат предпоставки за уедряване на дребните стопанства до средни по размери, да се ограничи мегаломанията на неустойчивите стопанства, функциониращи за кратко предимно върху чужда земя. В групата до 5

Таблица 2
Table 2

Групировки на бенефициентите според размера на подпомаганата площ по СЕПП и СНД, 2008 г.
Groups of the beneficiaries according to the size of supported area - SAPS and NSAP, 2008 г.

Групи стопанства Group of farms ha	СЕПП/SAPS Общо/Total			СНД/NCPS Общо/Total		
	бр.-%	ha-%	Среден-р/р average - ha	бр.-%	ha-%	Среден р/р average -ha
0,1-5	57,8	3,1	2,4	63,2	2,7	1,9
5,1-10	15,0	2,4	7,0	12,9	2,0	6,9
10,1-30	13,2	5,1	17,0	11,3	4,2	16,8
5,1-30,0	28,2	7,5	11,7	24,2	6,1	11,5
0,1-30	86,0	10,6	5,4	87,4	8,8	4,6
30,1-50	3,6	3,2	38,5	2,9	2,4	38,5
50,1-100	3,7	6,0	70,9	3,0	4,7	70,8
100,1-300	3,5	13,8	172,9	3,2	12,4	175,7
300,1-500	1,0	9,1	389,8	1,1	9,6	390,2
500,1-1 000	1,2	19,5	706,3	1,4	21,2	706,6
500,1->1 000	2,1	57,4	1184,3	2,4	61,9	1182,7
Над 1 000	0,9	37,9	1816,8	1,0	40,8	1817,7
Общо	100,0	100,0	44,1	100,0	100,0	45,4

Източник: ДФ „Земеделие”, РА, 2009, и наши изчисления

Source: NF „Agriculture”, RA, 2009 and own calculation

ха на НР1 през 2008 г. попадат 74% от бенефициентите и 14% от земята, средно положение заема групата от 5,1 до 70 ха, където бенефициентите са 23%, земята 36% и почти има баланс между дела на бенефициентите и на земята (табл. 3).

Прави впечатление високият относителен дял на земята над 100 ха, която според Наредбата за компенсаторните плащания в необлагодетелстваните райони е недопустима, особено при юридическите лица. Това се дължи на факта, че се подава едно заявление за директните плащания на площ. В него са изредени всички видове плащания, като кандидат-бенефициентът отбелязва квадратчето на плащането, за което кандидатства, като срещу всяко едно стои общата заявена площ, която е една и съща за всички схеми и мерки.

Няма отделен ред, където да се отбележи, че за НР1 и за НР2 се кандидатства за максимално допустимия размер от 100 ха, пък и повечето от кандидатите не са осведомени, че има такова ограничение. Там, където се кандидатства с ливади и пасища и със зърнени култури, особено при юридическите лица, където площите са по-уедрени, бенефициентите масово превишават тази граница. И докато за физическите лица това касае едва 1% от бенефициентите, то при юридическите лица

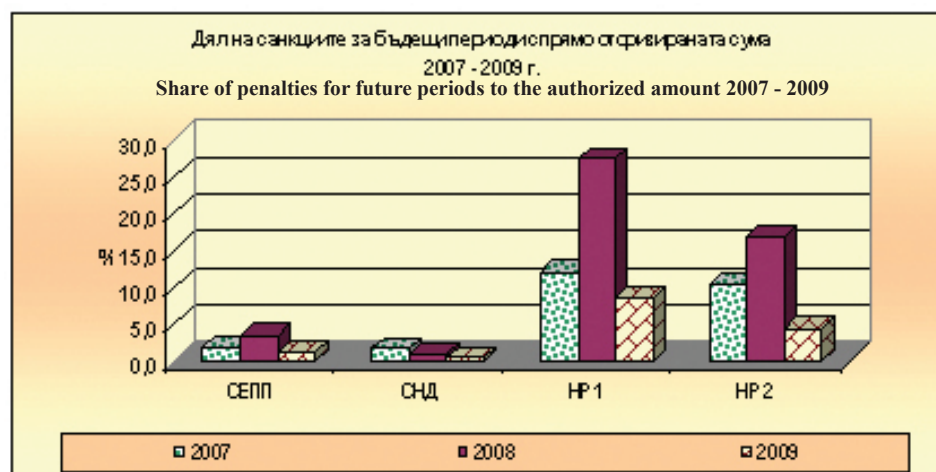
този процент е 30%, а средно за всички е 2%. Подобно е положението и при мярка НР2, където този проблем стои с още по-голяма сила, защото в преобладаващата си част земите не се намират в планински райони, тъй като там критерият за тяхното дефиниране не е надморската височина и наклона, както е при НР1, а категорията на земята. Това предполага и по-едри масиви на земеползване. При тази мярка делът на физическите лица над 100 ха е 2% от бенефициентите и 36% от земята, за юридическите съответно = 37% и 86%, общо за всички - 4% и 60%.

Характеристика и оценка чрез сумата за плащанията

Структурата на финансовия ресурс, изразходван за директните плащания на площ, е видна от фиг. 4. В общи линии тя следва структурата на оторизираната площ.

Нивото на одобрените от ЕС ставки при директните плащания на площ през 3-те години нараства постоянно само при СЕПП, при НР2 расте през 2008 г., а при СНД тогава намалява. Единствено непроменена остава ставката при НР2 (фиг. 5).

Фиг. 3
Fig. 3

Източник: ДФ „Земеделие“, РА, 2009 г./Source DF „Agriculture“ RA, 2009

Таблица 3
Table 3

Групировки на бенефициентите според размера на подпомаганата площ по НР1 и НР2
Groups of the beneficiaries by to the size of supported area - LFA 1 and LFA 2

Групи стопанства Group of farms ха 2008 г.	НР1 LFA 1 Общо Total			НР2 LFA 2 Общо Total		
	бр. - %	ha- %	Среден p/p-ha	бр. - %	ha- %	Среден p/p-ha
0,1-5	74,2	14,1	2,1	66,0	7,3	2,3
5,1-15	14,8	11,3	8,3	17,1	7,1	8,4
0,1-15,0	89,0	25,4	3,1	83,2	14,4	3,5
15,1-25	3,4	6,2	19,5	4,3	4,2	19,9
25,1-35	1,8	4,9	29,6	2,5	3,8	31,3
35,1-50	1,7	6,8	42,2	2,4	4,9	42,8
0,1-50,0	95,9	43,3	4,9	92,3	27,3	6,1
50,1-70	1,2	6,7	58,7	1,8	5,4	62,6
70,1-100	1,0	8,0	84,0	1,7	7,3	88,1
50,01-100,0	2,3	14,8	70,2	3,5	12,7	75,1
>100	1,8	42,0	245,7	4,2	60,0	290,3
Общо	100,0	100,0	10,8	100,0	100,0	20,5

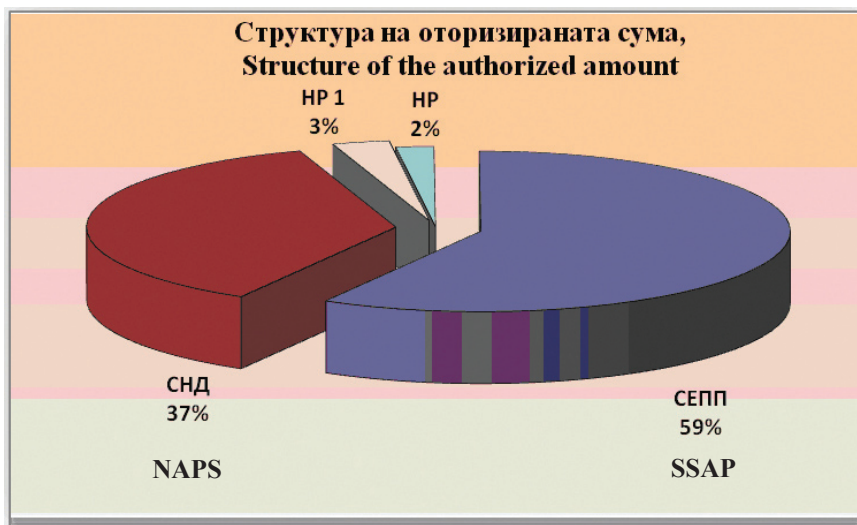
Източник: ДФ „Земеделие“, РА, 2009 г. и наши изчисления
Source: NF „Agriculture“, RA, 2009 and own calculation

Същата посока на изменение се наблюдава и при динамиката на оторизираната сума, като по-силно влияние оказва размерът на увеличената площ, в сравнение с промените в нивото на ставките на плащанията (фиг. 6).

Размерът на плащанията по СЕПП расте непрекъснато, поради ежегодно увеличаване на финансовия ресурс от европейските фондове, съгласно договореността с ЕС България да по-

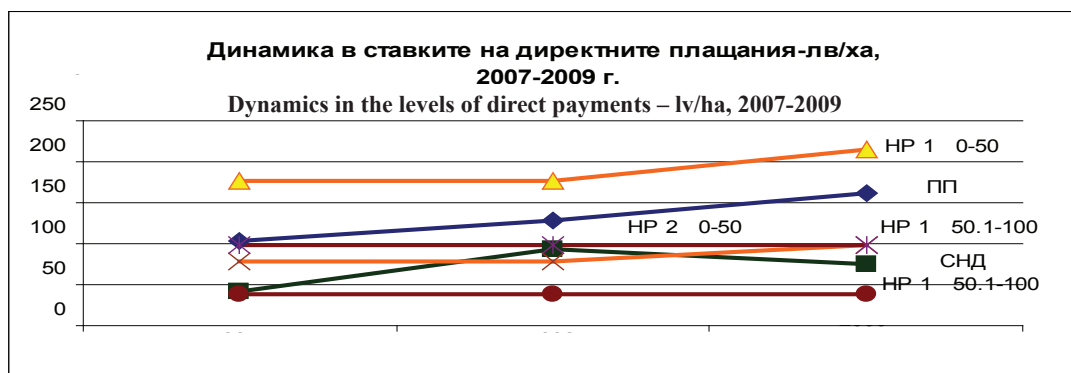
лучава постоянно нарастващ процент от ставката на старите страни - членки. При СНД този ръст е значителен през 2008 г., тъй като базата през първата година от присъединяването на страната към ЕС е много ниска, а през 2009 г. се забелязва намаляване, поради пренасочване на средства от схемите за подпомагане на площ към схемите за подпомагане на животновъдството. При НР1 фактическият размер на плащане на хектар е резултат

Фиг. 4
Fig. 4

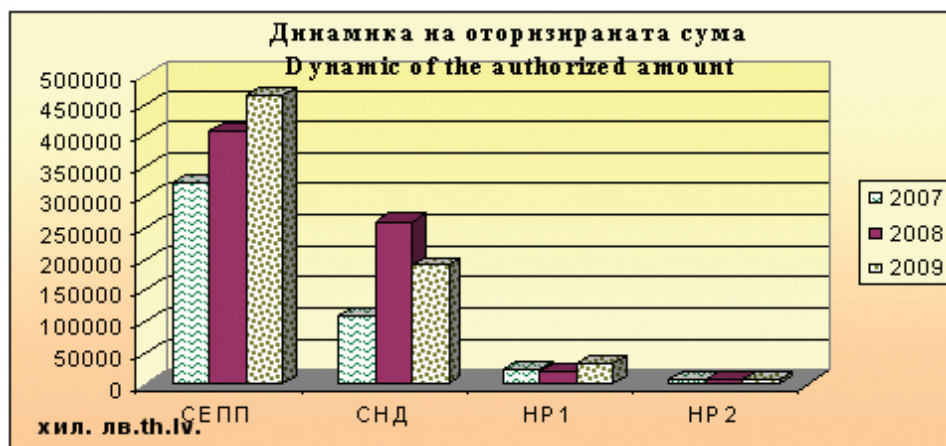
Източник: ДФ „Земеделие”, РА, 2009 г./Source: NF „Agriculture” RA, 2009

Фиг. 5
Fig. 5

Източник: ДФ „Земеделие”, РА, 2009 г./Source: NF „Agriculture”, RA, 2009

Фиг. 6
Fig. 6

Източник: ДФ „Земеделие”, РА, 2009 г./Source: NF „Agriculture”, RA, 2009

и от променената ставка, която през 2009 г. се повишава от различията в съотношението между размера на стопанствата на бенефициентите, както и на съотношението между физически и юридически лица, тъй като ставката по норматив е диференцирана според размера на стопанствата. При НР2, където ставката се запазва, фактическият размер се определя само от съотношението между по-едри и по-дребни площи.

Ако се проследят измененията в абсолютния размер на финансовия ресурс от Европейските фондове, предназначен за СЕПП, се наблюдава ежегоден ръст и най-голям дял в общата сума на всички директни плащания на площ. Относителният му дял намалява през 2008 г. за сметка на по-високия ръст на средствата от националния бюджет за национални доплащания, които се нареждат на второ място. Увеличава се ресурсът и за НР1, но поради ниския им относителен дял, той е едва забележим.

По-голямата част от средствата, предназначени за плащания по СЕПП, отиват в юридически лица - 68%, поради факта, че и преобладаващата част от площта по СЕПП се стопанисва от тях. Още по-висок е този дял при СНД - 73%. По-различно е положението при мерките за необлагодетелстваните райони, където това съотношение е в полза на физическите лица - 67% при НР1 и 55% при НР2.

Изводи

- Единствено при двете схеми, СЕПП и СНД, са почти усвоени средствата по бюджета към 2.09.2010 г., а при останалите мерки и схеми напредъкът е незадоволителен - Мярка 211 - 18%, Мярка 212 - 31%, и Мярка 214 - 2%. Те са свързани с устойчивото управление на земята в селските райони, където не се постига желаното ниво на компенсиране на фермерите за пропуснатите приходи, поради природни и/или агроекологични ограничения.

- Най-голям дял в структурата на кандидат-бенефициентите заемат СЕПП и СНД - 82%, и 18% са за НР. Делът на оторизираните бенефициенти намалява с най-високи темпове в НР. Броят на оторизираните бенефициенти за 3-те години общо е увеличен с 10%, като най-голямо е увеличението при НР 2 и СНД;

- Структурата по юридически статут показва, че бенефициентите - физически лица, са над 90%, но те стопанисват много по-малко от площта, и обратно - при юридическите лица. Тази диференциация е много по-силно изразена при двете схеми за плащане и по-слабо при мерките за НР, тъй като при последните има фактори, които я лимитират;

- Подпомаганата земя по СЕПП и СНД е концентрирана главно в нисък процент бенефициенти с много едри стопанства. Поляризацията се задълбочава при юридическите лица. В групата до 30 ха попадат 86% от бенефициенти и 11% от площта и субсидиите, а в останалите 14% от бенефициентите - 89% от земята и субсидиите. И при НР съществува стремеж към едро земеползване, но той е по-слабо изразен поради редица ограничения;

- От трите вида санкции най-висок дял заемат санкциите за бъдещи периоди. В резултат на тях се намалява делът на допустимата за подпомагане площ и сумата на усвоените средства по бюджета. Най-високите санкции при НР са показател за сериозен резерв за повишаване на напредъка при тези мерки;

- Делът на санкциите на бенефициентите е много по-голям при юридическите лица, основно защото в тях се намира и преобладаващата част от оторизираната за плащания площ;

- Само при СНД санкциите намаляват ежегодно и при бенефициентите след 2008 г. се наблюдава по-добра информираност, дисциплина, опит (макар и малък) и др.;

- Посоката на изменение на оторизираната сума е същата, както при подпомаганата площ, но тук влияние имат и промените в нивото на ставките на плащанията, както и съотношението между по-едрите и по-дребни стопанства при НР;

- По-голямата част от средствата по СЕПП (68%) и СНД (73%) отиват в юридическите лица, защото те стопанисват преобладаващата част от площта. При мерките по НР е обратното (33% и 45%).

ЛИТЕРАТУРА

Янакиева, И. и колектив. 2010. Оценка и перспективи за развитието на селските райони, ССА, ИАИ, с. 244

Evaluation and problems of the implementation of Direct payments per area

I.YANAKIEVA, P.KIROVSKI, S. SHOPOV, A.MITOV
Institute of Agricultural Economics - Sofia

(Summary)

This survey is based on three-years experience of implementing the financial supports per area under the CAP to assess the progress of its application and reveal problems that restraint it. The subject of this survey are the direct payments per area, mainly the Single payment scheme (SAPS), National complementary payments scheme (NCPS), Measure 211 "Natural handicap payments to farmers in mountain areas" (LFA1), Measure "Payments for environmental constraints, other than mountain" (LFA2). Characterization and evaluation of the implementation of direct payments per area is achieved through a system of indicators. The Payment Agency data used refers to the period 2007-2009.

The survey results show that successfully are utilized the funds only on the SAPS and the NCPS, while in other schemes and measures progress is unsatisfactory, particularly for Measure 214 "Agri-environmental payments" - 2% and are pointed the main reasons for this. The major part of the beneficiaries-candidates is concentrated in the SAPS - 82% and the NCPS and 18% for LFA. The significantly lower number of candidates than the beneficiaries authorized for financial support is an indication of significant violation of the conditions for eligibility. The biggest difference is for LFA. The beneficiaries-physical persons are more than 90%, but they manage much smaller area than the legal persons.

The same trend was observed in the supported land by SAPS and NCPS, which is concentrated mainly in few beneficiaries with very large-sized grain-cropping farms, mostly in the plane areas of the country. Measures related to sustainable land management in rural areas - Axis 2 have much lower absorption of the funds and represent a lower proportion of beneficiaries, supported area and the supporting amount. This indicates that in these regions and small farmers working under conditions of natural and agro-ecological constraints. Objectively they obtain a lower level of income and need this financial support and compensation, being granted the lowest share of financial resources. The groups of farms by size of supported area show a additional deepening of the unfavorable ratios/polarization/ due to subsidies, mostly for legal persons. In the case of the LFA is present a striving for a large-size land using but it is less pronounced due to natural constrains and additional conditions, most of which can be considered as appropriate for their replication in the SAPS and the NCPS. Of the three types of penalties the highest shares occupy the penalties for future periods, and at LFA. Reducing them is great potential to enhance progress in these measures, especially for legal persons. After 2008 positive changes are observed, concerning the structure and the dynamic of the number of beneficiaries and supported area. The authorized amount is also influenced by changes in the level of rates of payment per hectare and the ratio between larger-size and smaller-size holdings in LFA. There are changes in the ratio of EU funds and national budget.

Keywords: Single area payment scheme, National complementary payments scheme, Measures for LFA, Penalties, Beneficiaries, Supported area

Статията е постъпила в редакцията на 4.X.2011 г.